

ULINZI NA
USALAMA WA
MTOTO
NI WAJIBU
WETU SOTE

UTANGULIZI

Kitabu hiki kimeandaliwa na Shirika la World Vision Tanzania kwa ajili ya kuelimisha jamii juu ya haki, ustawi wa mtoto na wajibu wa mzazi/mlezi katika kumlea na kumlinda mtoto. Watoto wengi wanafanyiwa vitendo vyatikili na unyanyaswaji na hivyo kusababisha kushindwa kufurahia utoto wao na kuwaletaa madhara makubwa kiakili, kihisia na kimwili. Hali hii isipokomeshwa itaendeleza mzunguko wa umaskini na ukatili katika jamii zetu. Tunaamini kuwa kitabu hiki kitachangia katika kuelimisha na kuhamisha jamii juu ya ulinzi wa mtoto na kuchangia katika kutokomeza vitendo vyatikili dhidi ya watoto.

MTOTO NI NANI?

Mtoto ni mtu ye yote mwenye umri wa chini ya miaka kumi na nane (18). Tafsiri hii imetokana na Mkataba wa Kimataifa wa Haki za Mtoto, Mkataba wa Afrika kuhusu Haki na Ustawi wa Mtoto, Sera ya Maendeleo ya Mtoto na Sheria ya Mtoto Na. 21 ya 2009. Katika umri huu mtoto anahitaji malezi bora ili aweze kuishi vizuri ,kushirikishwa ,kulindwa na kuendelezwa kiakili kwa ajili ya maisha yake ya baadae ya utu uzima.

HAKI ZA MTOTO

Watoto wana haki za kipekee kwa sababu umri wao mdogo na hali ya utegemezi vinaweza kuwafanya wadhulumiwe na kutendewa vitendo vibaya. Watoto wote wana haki sawa bila kujali jinsia, rangi, kabilia, dini, hadhi au hali ya afya. Umoja wa mataifa, Serikali, wazazi/walezi na jamii kwa ujumla wana wajibu wa kuhakikisha watoto wanapatiwa haki zao. Haki za mtoto zimegawanyika katika makundi makuu manne (4) yafuatayo:

- i. Haki ya Kuishi: Inahusu kulinda na kuendeleza uhai wa mtoto ikiwepo:
 - Kuzuia magonjwa na kupata huduma za matibabu,
 - Chanjo na kufuatilia ukuaji
 - Lishe bora
 - Mavazi yanayositiri
 - Makazi salama
 - Maji safi na salama
 - Usafi wa aina zote

A close-up photograph showing a medical professional in a white coat and stethoscope around their neck, examining a young child. The child is wearing a yellow beanie and a dark blue patterned cloth. The medical professional is holding the child's chest with one hand and using a stethoscope with the other. The background is a clinical setting with a wooden partition.

**ii. Haki ya Kuendelezwa:
Maendeleo ya mtoto
kiakili ikijumuisha:**

- Elimu
(rasmi na isiyo rasmi)
- Tamaduni, mila na desturi sahihi za jamii yake.
- Kiroho
- Vipaji

iii. Haki ya kulindwa: Kuhakikisha mtoto analindwa dhidi ya:-

- Unyanyaswaji na ubaguzi
- Ukatili (kimwili, kingono na kihisia)
- unyonywaji ikiwa ni pamoja na ajira za utotoni
- Ukeketaji, ndoa za utotoni, ukatili wa kijinsia
- Mazingira hatarishi
- Kutelekezwa au kuachwa bila mlezi

iv. Haki ya kushiriki

Kundi hili linahakikisha kwamba watoto wanapatiwa nafasi ya kutoa mawazo na kwamba maoni yao yanazingatiwa hasa katika maamuzi yanayo athiri maisha yao. Mtoto anapaswa kushirikishwa katika ngazi zote zote kuanzia kwenye familia, jamii na taifa.

Wajibu wa wazazi/jamii katika kuhakikisha watoto wanapatiwa haki zao

1. Wazazi/walezi wana wajibu wa kuwahudumia watoto wao na kuhakikisha wanapata mahitaji yao ya msingi.
2. Kuhakikisha kwamba watoto wanalindwa dhidi ya magonjwa, wanapelekwa kwenye chanjo, wanapatiwa huduma za afya na lishe bora.
3. Kuwaandikisha shule, kufuatilia maendeleo yao shulenii na kuwapatia mahitaji yote ya shule.
4. Watoto wanashirikishwa, kuongozwa na kuhakikisha watoto wanatimiza wajibu wao kikamilifu ikiwa ni pamoja na kufuata imani, tamaduni sahihi, kuzingatia masomo, kujilinda, kujifunza na kusaidia kazi za nyumbani zisizo athiri elimu, afya na zinazoendana na uwezo wa mtoto.
5. Kulinda watoto dhidi ya kunyanyaswa, unyonywaji, kutelekezwa, kufanyiwa ukatili na kuchukua hatua pale ambapo haki za mtoto zimevunjwa.
6. Kushirikiana na serikali na wadau wengine katika kuhakikisha huduma zinapatikana kwa viwango stahiki katika maeneo yao.

MAENEYO YA
PROGRAMU
NA WAJIBU WA
MZAZI/MLEZI

Kuimaraisha uchumi wa kaya

Sekta hii inalenga kuhakikisha kwamba familia au kaya zinaweza kukidhi mahitaji yao wenyewe kiuchumi kuitia uzalishaji wenyewe faida wa kilimo, ufgaji na biashara. Mzazi/mlezi anawajibu wa kuhakikisha anakuza kipato na uzalishaji ili aweze kuhudumia familia yake kwa lishe bora, kusomesha watoto, kuhakikisha wanapata mahitaji yote ya msingi na kupunguza madhara kipindi cha majanga. Vikundi ya uzalishaji na kuweka na kukopa vinawajibu wa kuhamasisha jamii na hasa kaya za watoto waishio mazingira hatarishi kuijunga na kusaidia watoto hao kupata mahitaji na haki zao. Familia nyingi zenyе kipato duni zinawaona watoto wa kike kama sehemu ya kipato na hivyo kuwaozesha wakiwa watoto ili wapate mali. Kila familia ni lazima iboreshe uchumi wa kaya yake ili kuweza kuwaendeleza watoto wao na kuvunja mzunguko wa umaskini.

Afya, lishe, Maji na usafi

Sekta hii inalenga katika kuboresha afya ya mama na mtoto, lishe, kupambana na magonjwa kama HIV, upatikanaji na matumizi ya maji safi na vyoo. Familia na jamii vina wajibu wa kuhakikisha afya zinaboresha na kulindwa. Watoto ni lazima walindwe dhidi ya mgonjwa kwa kupatiwa chanjo, kuzingatia kanuni za afya na lishe. Hii ni pamoja na kutumia nguvu ya sauti ya umma na utekelezaji (CVA), kuendeleza majadidiliano kati ya mtoa huduma na mpokea huduma katika kuhakikisha upatikaji wa huduma za afya kwa viwango stahiki. Jamii ina wajibu wa kuboresha upatikanaji wa chakula kwa watoto walio katika mazingira hatarishi, kwa mfano kwa kuanzisha bustani au mashamba ya kijiji.

Elimu

Lengo la sekta ya elimu ni kuboresha upatikanaji sawa wa elimu bora kwa wasichana na wavulana kwenye jamii zetu. Elimu ni haki ya kila mtoto bila kujali hadhi, hali ya afya kama ulemavu, jinsia, rangi au kabila. Wazazi/ walezi wanawajibu wa kuhakikisha watoto wa kike na wakiume wenye umri wa kwenda shule wanaandikishwa shule, wanasoma, wanafuutiliwa maendeleo yao na wanapatiwa mahitaji yote ya kielimu. Jamii pia inawajibu wa kuhakikisha elimu, mazingira ya kujifunza ni bora na wanachangia katika upatikanaji wa chakula shulenii. Jamii pia inawajibu wa kushiriki katika uendeshwaji wa shule na kushiriki na watoto wao katika shughuli mbalimbali za kielimu kama makambi ya kusoma. Walimu, Wazazi na walezi wafuutilie na wahakikishe watoto wote wa kike na kiume wanalindwa na vitendo vyote vya ukatili haswa wakati wa usiku katika kipindi chote watoto watakapokuwa kambini.

Malezi ya kiroho na ulinzi wa mtoto

Hii ni sekta mtambuka inayohakikisha watoto wanakuzwa kiimani na walindwa dhidi ya unyanyaswaji, kutelekewa, kunyonywa na kufanyiwa vitendo vya ukatili. Familia zina wajibu wa kulea watoto kiimani, kuwapeleka watoto katika nyumba za ibada na kuhakikishwa wanalindwa. Ni wajibu wa jamii kuachana na mila potofu kama ukeketaji, ndoa za utotoni na ukatili wa kijinsia, mambo yanayo changia kukandamizwa, kunyanyaswa na kurudisha nyuma maendeleo ya mtoto.

KAMPENI YA KUPINGA NDOA ZA UTOTONI

Shirika la World Vision linaungana na serikali na wadau wengine katika kipinga ndoa za utotoni. Ndoa za utotoni ni ndoa kwa mtu mwenye umri wa chini ya miaka 18.

Nchini Tanzania, takribani 31% ya watoto ya wa kike wameolewa wakiwa na umri wa chini ya miaka 18. Hii ni idadi kubwa na inapaswa kukomesha ili watoto wa kike walindwe na kuendelea sawa na watoto wa kiume. Ndoa za utotoni zinavunja haki za binadamu ambazo zinaelekeza kuwa "mtu ni lazima awe na umri wa mtu mzima pale anapoingia katika ndoa, kwa ridhaa yake".

Mambo yanayochangia mimba za utotoni

- Kipato duni/umaskini wa familia
- Kutokuthaminiwa kwa mtoto wa kike
- Imani na mila potofu
- Ufahamu mdogo juu ya madhara
- Ukosefu wa fursa za elimu, hasa sekondari
- Mtoto kukosa mwongozo na elimu ya afya na uzazi wakati wa kubalehe/kupevuka
- Ajira za utotoni za kazi za majumbani kwa wasichana

Madhara ya ndoa za utotoni

- Madhara kiafya na kihisia kwa mtoto kujihusisha na mambo ya ngono na uzazi.
- Madhara kwenye elimu na maendeleo ya mtoto wa kike kwa kuacha shule
- Inamweka mtoto katika hatari ya kufanyiwa ukatili wa kijinsia

- Inaathiri afya ya mama na mtoto sababu mwili unakuwa haujapevuka ipasavyo
- Inaongeza hatari ya kuambukizwa magonjwa ya zinaa kutokana na elimu ndogo na kutokuwa na mamlaka juu ya mwenzi na ndoa.
- Inaongeza idadi ya watoto wenyewe mimba hivyo kuwafanya kuishi kwenye maisha duni na mazingira hatarishi.
- Mtoto anapata madhara ya kutengwa kutokana na umri wao hawako tayari kukabiliana na majukumu ya familia.
- Kuongeza idadi ya watu wasiokuwa na elimu na maarifa yanayoweza kuwatoa kwenye umaskini.

Mwitikio wa Jamii

Ukatili dhidi ya watoto una athari kubwa kwa maendeleo ya mtoto kihisia, kitabia, kimwili na unaharibu maendeleo yake ya kijamii maishani yake yote. Jamii yote ina jukumu la kuhakikisha kwamba watoto wanalindwa. Sheria ya mtoto inamtaka mtu yeyote mwenye sababu ya kuamini kuwa mtoto amefanyiwa ukatili na unyonyaji, kutoa taarifa juu ya jambo hilo. Zifuatazo ni hali zinazopaswa kutolewa taarifa mara moja:

- a) Mtoto anateseka au yuko katika hatari ya kupata madhara makubwa kama vile kufanyiwa ukatili, ndoa za utotoni, ukeketaji, kubaguliwa au kutengwa
- b) Mtoto kapotea, katelekezwa au kafukuzwa nyumbani
- c) Mtoto anatumikishwa kwa ajira za kinyonyaji
- d) Mzazi au mlezi mwenye dhamana ya kumlea mtoto anakataa au kupuuza kumpatia mtoto mahitaji ya msingi.

Mwanajamii anapaswa kutoa taarifa kwa wafuatao;

- Viongozi wa serikali wa eneo husika
- Timu za ulinzi na usalama wa mtoto
- Afisa wa ustawi wa jamii
- Polisi: Dawati la jinsia na watoto
- Kituo cha afya
- Mashirika yanayotetea haki za mtoto kama World Vision
- Shirika linalotoa msaada wa kisheria

Kumbuka: Kesi zote za jinai zinapaswa kuripotiwa kwa Afisa wa Polisi aliyepondo ndani ya eneo husika mara moja. Pale ambapo rufaa itakuwa imefanywa kwa watu walioorodheshwa hapo juu, mtu huyo atatoa taarifa kwa Afisa Ustawi wa Jamii wa kata au yule wa wilaya ndani ya masaa 24 kwa ajili ya kushughulikia kesi hiyo na kufanya taratibu za kisheria.

**WORLD VISION TANZANIA HEAD OFFICE
/ NATIONAL OFFICE**

Radio Tanzania Road, Off Njiro Road, Block C,
Plot No. 181, Njiro,
P.O. Box 6070, Arusha, Tanzania.
T: +255-27-2970136/9/+255-27-2970144/5

**WORLD VISION TANZANIA DAR ES SALAAM
OFFICE**

Chwaku Street, Plot No. 328,
Block A, Mikocheni 'A' Area
P.o. Box 6399/79079,
Dar Es Salaam,Tanzania
Tel: +255 22 277 5224/28
Fax: +255 22 277 55 38

www.wvi.org/tanzania

[World Vision Tanzania](#)

[twitter: wv_tanzania](#)